

AG48

LUTKICE ZA DEVOJČICE

životna priča Čarne Ćosić

(1974-2006)

kroz prozor kuće braka

REKONSTRUKCIJA
ŽENSKI
FOND

LUTKICE ZA DEVOJČICE:

životna priča Čarne Ćosić (1974-2006)

Uredile

Veronika Mitro i Biljana Stanković

LUTKICE ZA DEVOJČICE:
životna priča Čarne Ćosić

Uredile:

Veronika Mitro i Biljana Stanković

Izdavač:

Novosadska Lezbejska Organizacija

Štampa:

Graph Style

Novi Sad, 2008.

Monografija je pripremljena i izdata uz podršku
Ženskog fonda REKONSTRUKCIJA

Reč urednica

Publikacija LUTKICE ZA DEVOJČICE: životna priča Čarne Ćosić (1974-2006) pripremila je Novosadska Lezbejska Organizacija u znak sećanja na svoju osnivačicu i prvu predsednicu uz podršku Ženskog fonda Rekonstrukcija iz Beograda.

Čarna Ćosić je rođena u Novom Sadu 1974. godine gde je proživela značajniji deo svoga života. Nekoliko godina boravila je u inostranstvu (Nemačka, Mađarska) i po povratku kratko živela u Beogradu i na Fruškoj Gori da bi poslednje godine svog života proživela u svom rodnom gradu. Čarna Ćosić je završila Karlovačku gimnaziju, kratko studirala najpre književnost na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, zatim teologiju na Teološkom fakultetu u Beogradu i potom filozofiju na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. U Budističkom manastiru u Mađarskoj izučavala je tibetanski jezik, tehniku slikanja na svili, budističku psihologiju i fizičke vežbe za izoštravanje koncentracije. U Ženskim studijama i istraživanjima završila je obrazovni program Ženskih studija i istraživanja gde je učila o ženskim i lezbejskim pravima, feminističkoj teologiji i aktivizmu. Bila je samouka pesnikinja, slikarka i performerka i svojim stvaralaštvom obojila svoj aktivizam. Učestvovala je u osnivanju Novosadske Lezbejske Organizacije, bila njena prva predsednica, rukovodila je prvim inicijativama i doprinela formulisanju misije i otpočinjanju zvaničnog rada Novosadske Lezbejske Organizacije. Čarna Ćosić nije umirala od raka, Čarna Ćosić je aktivno živela svaki svoj dan i poslednje godine svog života posvetila NLO. Pod rukovodstvom Čarne Ćosić Novosadska Lezbejska Organizacije

je realizovala projekat 'Lezbejke: aktivistkinje civilnog društva' uz podršku Ženksog fonda Rekonstrukcija 2005. godine. Ideja projekta je bila da se dokumentuju životi aktivistkinja lezbejki da bi bile vidljive u društvu. Tada je prikupljeno 15 životnih priča, među njima i životna priča Čarne Ćosić. Novosadska Lezbejska Organizacija dalje dopunjuju prikupljenu biografsku građu i prikuplja novu. Istovremeno želi da doprinosi većoj vidljivosti lezbejki aktivistkinja u društvu i pokreće seriju Lezbejke: aktivistkinje civilnog društva u okviru kojih će objavljivati publikacije nastale na prikupljenoj dokumentaciji. Publikacija LUTKICE ZA DEVOJČICE: životna priča Čarne Ćosić (1974-2006) je prva knjiga u seriji 'Lezbejke: aktivistkinje civilnog društva'. Publikacija ima za cilj da dočara život i rad Čarne Ćosić i sačuva ga od zaborava. Pored životne priče Čarne Ćosić koju je zabeležila Ana Radovanović i redigovala Veronika Mitro, u izradi publikacije korišćena je i druga dokumentacija Novosadske Lezbejske Organizacije (dokumentacija o organizaciji i projektima, novinski članci, foto i audio dokumentacija, poezija Čarne Ćosić, pisma prijateljica i saradnica o Čarni Ćosić), kao i materijali iz dokumentacije Ženskih studija i istraživanja, Novi Sad i to: biografije Čarne Ćosić koje je podnosila na upisu u svaku godinu obrazovnog programa; završni rad Čarne Ćosić, obrazovni program koji je pohađala Čarna Ćosić; program radionica iz Feminističke teologije koje je vodila Čarna Ćosić, fotografije.

Mnoge pojedinke i organizacije su doprinele da publikacija bude pripremljena i izdata. Zahvaljujemo se Ženskom fondu Rekonstrukcija za podršku u pripremi i izdavanje publikacije; Ženskim studijama i istraživanjima na za uvid u dokumentaciju i objavljivanje fotografija, Mariji Benić, Mirjani Benić, Miroslavi Ignjatov, Lorans Hovde i Lepi Mladenović na odobrenju da

pisma koja su pisali o Čarni Ćosić budu objavljena; Jeleni Anđelovski na sećanjima na Čarnu Ćosić koje je podelila sa nama.

Nadamo se da će publikacija LUTKICE ZA DEVOJČICE: životna priča Čarne Ćosić (1974-2006) biti zanimljiva za sve koji su Čarnu poznavali i biti im od pomoći da sećanja na Čarnu dalje čuvaju. Takođe se nadamo da će biti interesantna i svima onima koji Čarnu nisu poznavali da upoznaju život i rad jedne lezbejke aktivistkinje i prve korake Novosadske lezbejske organizacije.

Novi Sad, januar 2008.

Veronika Mitro i Biljana Stanković

SADRŽAJ

LUTKICE ZA DEVOJČICE.....	9
Poema Čarne Ćosić 2005	

Životna priča Čarne Ćosić (1974-2006)

Detinjstvo i odrastanje.....	19
Školovanje.....	29
Pismo prijateljice, Miroslava Ignjatov....	41
Lezbejski identitet.....	45
Intervju za magazin „JOY“.....	55
Aktivizam.....	57
Pismo prijateljice, Biljana Stanković - Lori.....	64
O novosadskoj lezbejskoj organizaciji....	67
Pismo prijateljica, Lepa Mladenović i Lorans Hovde.....	73
Pisma prijateljica, Mirjana Benić i Marija Benić.....	76

*Performans "Free Fall", kafe galerija „FRIDA”,
Novi Sad, Septembar 2005.*

Čarna Ćosić

LUTKICE ZA DEVOJČICE

Zovem se lezbača
muškarača .
pederuša
ćelava
dlakava
frustrirana
nepokorna
neposlušna
nelojalna
veštica
ojađena
ozlojađena
gnevna
za revoluciju spremna

Zovem se ciganka
šiptarka
sidašica
rakašica

Zovem se plaćenica
izdajica
prznica
drznica
alkoholičarka
zavisnica
zavidnica

Zovem se uvek govorim glasno
Zovem se ljubi me strasno
Zovem se volim da me žene jebu
Zovem se volim da me žene jedu
Zovem se živim u tvome gradu
vrata do tebe

Zovem se silovana
Zovem se miris ustajale krvi
Zovem se umetnica
nemam posao
nemam penziju
nemam muža
ne želim decu

Zovem se ožiljak
Zovem se imam veliko dupe
male sise
Zovem se ne jedem meso
dok ne padne mrak
imam crno pod noktima
jake mišiće

da, pušim i marihuanu
ne, ne verujem u naciju
vozim bicikl
i traktor i kamion

Zovem se proleterka
Zovem se ljudi su jednaki
i moraju imati jednako

Zovem se bol
Zovem se povraćam od emocija
ne verujem u porodicu
u državu
u civilizaciju
u toplu vodu
i centralno grejanje

Zovem se mogu sama
Zovem se najviše volim sama

Zovem se sa mnom je teško biti
Zovem se od mene se nemaš gde skriti
Zovem se beži dok nije postalo ozbiljno
jer meni je uvek ozbiljno

Zovem se žalim žene na štiklama
i u mini suknjama
Zovem se nosim udobnu obuću
i staru odeću

sere mi se od političke korektnosti
pravaša, krivaša
teorija, praznih priča
opipljivog nasilja
uniformi zakona
nauke medicine

Zovem se svinja mi je majka
ne znam ko mi je otac
Zovem se volim žene
crne, crvene i žute žene

Zovem se muzika tutnji
zemlja tutnji
srce tutnji
Zovem se poplava
kuga, grom, pogrom
Zovem se kraj sveta
Zovem se preživljavanje

Zovem se podržavam
ne omalovažavam
ne mogu nikoga da izdržavam
Zovem se kada me povrediš
videćeš krv
ne cveta cveće
ne dolazi proleće

a onda ćeš najebati
Zovem se skučena
u glavu opaučena

Zovem se ne igram vaše igre
niste moji gospodari
ne možete mi ništa prišiti
ne kupujem novine
televizor koristim kao saksiju

Zovem se nepravda me uvek boli
Zovem se niko me ne voli
Zovem se za sebe ustani

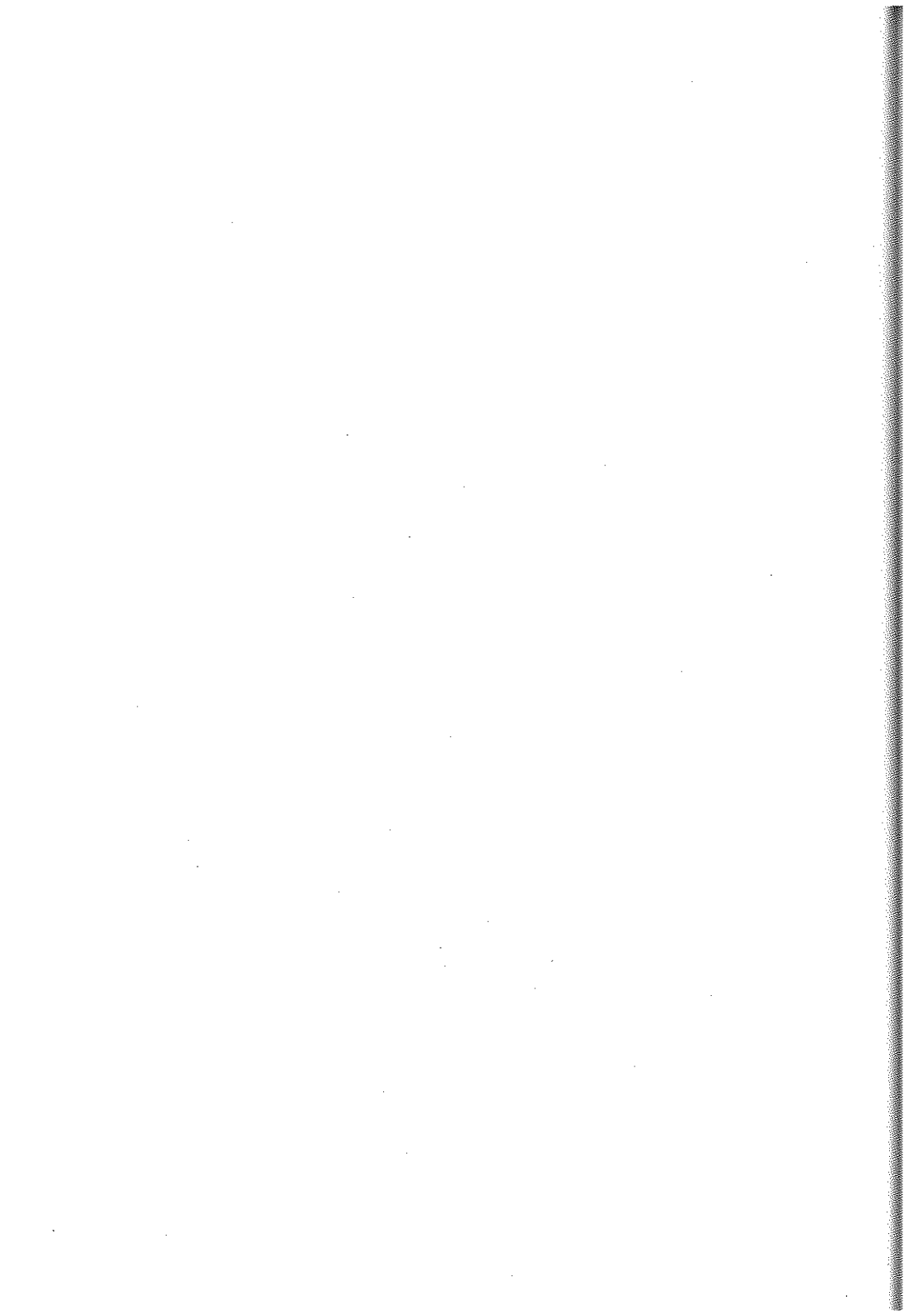
Zovem se ne podnosim licemerje
ne tolerišem laži
Zovem se nemoj da me smiruješ
jer može se desiti da te pljunem

Zovem se na mene vredi čekati čitav život
a ne jebelih pola sata
Zovem se više volim da posmatram ljude
nego da idem u zoološki vrt

Zovem se ne piškim u krevet
i imam tikove
ne nisam žrtva
ne tražim da me spaseš
ne pokušavaj
odjebi
Zovem se sijam
od pretrpljenog nasilja
Zovem se da me niste mučili
ne bih znala koliko sam jaka

Zovem se pod plaštom noći
Zovem se nema mi pomoći
Zovem se izuču svaku čizmu
koja me tlači, dajte da vam vidim lice
i menjaću ovaj usrani svet
a vas ću šutati u dupe
dok ne prestane vaša ravnodušnost

Zovem se možete me ubiti
ali me ne možete ućutkati
jer ja sam zlokobni osećaj
koji vam čučí na dnu utrobe

Životna priča Čarne Ćosić
(1974-2006)

*Performans "Free Fall", kafe galerija „FRIDA”,
Novi Sad, Septembar 2005.*

Detinjstvo i odrastanje

Rodila sam se u Novom Sadu 26. avgusta 1974. Svoje rano detinjstvo proživela sam sa roditeljima, starijim bratom, babom i dedom u kući sa dvorištem na periferiji Novog Sada.

Prvo moje sećanje na detinjstvo je - puna kuća, a ja želim da budem sama. Volela sam da budem okružena ljudima, i radovalo me je dvorište puno druge dece, ali sam pored toga volela i da imam svoj prostor, samo za sebe. Od kada znam za sebe osećam neku nesigurnost među nepoznatima, i u tome baš vidim da sam posebna i drugačija.

Moja majka je profesorka književnosti i radila je tada u »Dnevniku« kao novinarka. Otac je radio kao komunalni inspektor.

Nisam išla u obdanište, iako su moji roditelji tako planirali. Dali su me u jaslice, ali sam ja plakala do frasa i morali su da me odvede kući i vrlo uskoro više i ne dovode. Vreme sam provodila u kući i o meni se brinula žena koju su moji roditelji angažovali da vodi brigu o meni dok su oni na poslu.

U mojoj petoj godini, moji roditelji su se razveli. Brat i ja smo nastavili da živimo u istoj kući, ali sada više upućeni na babu i dedu.

Majka je vrlo brzo otišla u Nemačku i tamo se zaposlila kao novinarka »Evropskih Novosti« i kao učiteljica srpskog jezika. Ona se nakon razvoda od mog oca još tri puta udavala, razvodila, rodila je još jednog sina, i nije marila za to šta joj ko kaže. Živela je neopterećena i kako je htela. Iako smo manje vremena provodile zajedno, ja sam ostala mnogo vezana za svoju majku, čak i više nego što bi trebalo. Majka mi je ceo život tu negde. Imam ambivalentan stav prema njoj. Sa jedne strane kao da joj nešto zameram, a s druge opet, u svemu joj povlađujem. No, uvek je bezuslovno volim i poštujem.

Od razvoda sa mojom majkom, otac nije imao neku potrebu za mnom. Živeo je i radio i dalje u Novom Sadu kao komunalni inspektor. Ubrzo je stvorio novu porodicu i na nju postajao sve više usmeren. Održavali smo jedan formalan odnos sve do njegove smrti, 2005. godine.

Mogu reći da sam odrastala u jednoj skromnoj, prosto proširenoj i složenoj

porodici: majke, očevi, očusi, maćehe, posestre, braća, babe, dede, deda-očusi.

Bila sam voljeno, maženo i paženo dete. Svi su me voleli i bili su negde ok. I svako od njih je imao neka svoja očekivanja o tome kojim sad ja to putem treba da idem, u kom pravcu da se razvijam. Tako da je predamnom bio vrlo širok raspon najrazličitijih očekivanja. Ja sam bila dete koje pokazuje dobru volju da svima udovolji, ali i da preispita svako očekivanje. Oduvek sam se pitala zašto stariji ljudi žele da obrazuju mlade na mitovima. Verovala sam da je to zato što su i sami odrasli na istim, ali ja to nisam mogla da trpim. I ni danas ne mogu da trpim pozicije moći. Kada ti neko sa pozicije moći saopštava nešto i podrazumeva da ti u to moraš da veruješ bez pogo- vora. Ne dozvoljava da sama preispituješ. Ja imam veliki otpor prema tome oduvek.

Veoma rano, već negde oko moje osme godine, sam razumevala da postoje pozicije koje ljudi zauzimaju jedni prema drugima samo zato što pripadaju odredjenom polu. Uvidela sam i doživljavala kroz moje odrastanje da moj brat, shvatajući da je on dečak a ja devojčica, koristi tu činjenicu i da ne možemo biti ravnoprav-

ni u igri, da je on taj koji mene tuče, da je on u svemu prvi kroz ceo život: njemu se povlađivalo oko škole, fakulteta... on je prvi dobio svoj stan... Jako me je sve to bolelo jer sam shvatala da nismo jednaki.

Što se tiče materijanog stanja uvek je bilo taman toliko koliko je trebalo da bude. Brat i ja smo odrasli na onim socijalnim kiflama sa solju i puterom. Nikada nije bilo momenta da ja mogu da poželim bilo šta. I da dobijem to dok trepnem. Ali bilo je uvek svega. Naravno ja sam imala dana u životu i kada sam gladovala. Moja majka je uvek bila samohrana majka, ali je imala posao i mogla je da se zbrine. Na mene je dosta davala i moja baba. Moj otac i otac mog brata nikada nisu davali i brinuli. Porodica mog oca... kad odeš tamo svega, perverzije... pogotovo taj nedeljni ručak. Uvek sam kasnila kada sam išla jer sam znala da me sve to nervira. I onda ako ne jedeš baš dovoljno, pakuju ti neku perverznu hranu, posipaju po nekim uštirkanim stoljnjacima. Pa kašika broj jedan, kašika broj dva, kašika broj tri... bezveze. A ja znam šta kući jedem i da nemam da kupim hulahopke. A moj otac nikada nije

pitao. I imala sam jedan momenat. Znam, to je bilo sramoćenje. Otišli smo na neku slavu kod nekih njegovih rođaka. On se tad bio već oženio. Njegova žena je isto vodila svoju ćerku ali ona je uvek imala jaču poziciju od mene. I baš sam bila jako mala, ali pojela sam četiri tanjira supe. Jako sam volela supu. I nisam često imala priliku da jedem domaću supu sa knedlama ili rezancima. Tata je zeleneo sa druge strane, imala sam osećaj da bi me šutnuo da je mogao, a moja poruka je bila: da tata, ja sam gladna, gladna sam.

Do desete godine nikada nisam bila obučena baš kako sam želela. Baba mi je uvek kupovala neke suknjice, haljine i čipkice i to me je izluđivalo. Sa deset godina sam dobila prve farmerke i odmah na njima napravila rupe i mama je odlepila. Ali meni je to bilo kul da ih tako nosim. Neki dedin stari šešir sam bila našla i to mi je baš bila dobra kombinacija. Kasnije sam se ofarbala u zeleno i fora mi je bila da idem kroz Futošku pijacu gde je bila crna berza i prdavali su kafu, cigare i svašta, onako vikali na sav glas. A ja prolazim tuda ofarbana u zeleno. Meni je to bio super hit. To je za mene bilo provokativno i angažovano. Takav imidž imam

od svoje petnaeste godine sve do danas. Mislim da bih zadržala imidž čak i kada bih živela do duboke starosti.

Bila sam ekstravagantna, ali ne i ekstrovertna. Uvek sam bila povučena u sebe, i nekako sa odrastanjem postajala to još više. Mislim da je tome doprineo i raspad Jugoslavije koji je počeo isto kada i moje punoletstvo. Ja sam jako volela Jugoslaviju, baš sam bila zaluđenik. I počela sam da pratim dnevnu politiku i sve što se dešava, i baš je postalo poražavajuće. U mom okruženju nacionalisti su bili retkost. To da slušaš četničke pesme, nosiš neke simbole na majicama... mi smo se toga grozili. Kao to su seljaci i glupaci. I bili su stvarno manjina. I onda se taj odnos jako brzo promenio. Oni su postali ogromna većina. Ja se, ustvari, nikad i nisam pomirila sa raspadom Jugoslavije. Često sam odlazila u Tuzlu devedeset i prve, zajedno sa tim ljudima tamo jela, pila, spavala, družila se. I sećam se da su skoro svi u kućama imali Titovu sliku na zidu. I to je meni bilo normalno. Sve je bilo ok. I onda je odjednom samo dogorelo, promenilo se.

Mene su te promene prosto gonile na kretanje. Otišla sam u inostranstvo i pu-

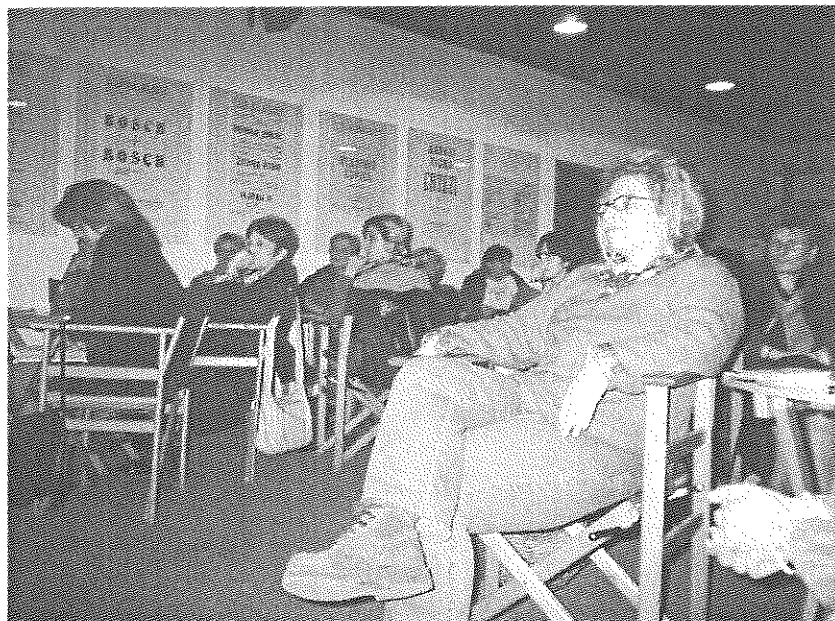
tovala, malo po Holandiji, malo po Nemačkoj, Mađarskoj. Ali sam nekako ovu svoju zemlju, svoju bivšu zemlju, uvek nosila sa sobom i doživljavala je kao jednu veliku ranu. Bilo me je nekad sramota da kažem odakle sam. Jako sam puno radila na tome da kažem odakle sam. Kad uđem u neko novo društvo, svi smo lepo stranci i svi pričamo engleski, a kada kažem odakle sam, onda bude muk i nekako druga energija. Nije to nacionalizam, ali ima neke krivice koja se od tebe traži. Ne znam, mene je to sve jako bolelo. I bilo je potpuno drugačije od iskustva ranijih mojih kontakata sa inostranstvom. Sećam se kada sam prvi put u svojoj osmoj godini putovala u inostranstvo kako sam svima govorila da sam iz Jugoslavije i to punim srcem. Izvadim pasoš i mašem, tako mala. A posle tiho: „Ja sam iz Srbije“. Prvo uvek kažem iz Jugoslavije, pa kad me pitaju odakle tačno, kažem, šta ću, a sve uzdišem u sebi: 'ah, da sam bar iz Bosne ili Hrvatske'.

Živeći u inostranstvu nisam imala afiniteta da stvaram neka materijalna dobra niti da gradim svoj život negde drugde. Radila sam sve i svašta i bilo mi je važno samo da preživljam. 'Leba da imam

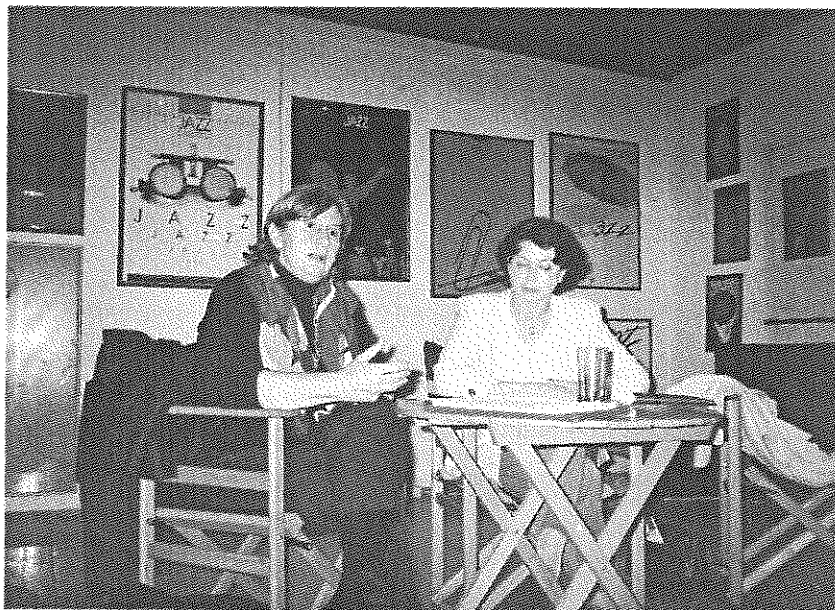
da jedem i bazične svoje potrebe da zadovoljim. I da putujem non-stop.

Ja se, zaista, nisam nikada potpuno odvojila, presekla i otišla, nego sam delom uvek bila ovde, i stalno vukla sebe nazad. I uvek sam mislila da je možda ipak trebalo da budem tu, da učestvujem aktivno u svim tim studentskim protestima i promenama. Ali nisam. Bila sam negde drugde, ali sam stalno pratila sva dešavanja ovde. Ja zaista nisam tip osobe koja može u potpunosti da se presadi negde, tako da sam se nakon pet godina putovanja konačno vratila.

Bilo mi je jako teško po povratku. Moje mesto je bilo popunjeno, i generacijski, i u društvu, i u porodici. Moj brat se oženio i u stanu nije bilo mesta za mene. Meni je sve to teško palo. Postala sam nekako zbunjena i nisam više znala šta zapravo želim.

*Predavanje Isabel Marcus - „Ženske studije
i istraživanja“, Kulturni centar, Novi Sad, 2003.*

Predavanje Isabel Marcus - „Ženske studije i istraživanja“, Kulturni centar, Novi Sad, 2003.

Školovanje

Ja nisam volela ni drugu decu, ni školu... nisu volela ni druga dece mene. Nisu me volela nikad. Ali sam volela da učim. Završila sam osnovnu školu Branko Radičević sa odličnim uspehom i upisala Karlovačku gimnaziju.

Tokom srednje škole počela sam da razvijam razna druga interesovanja: poezija, slikarstvo, religija... ali sam istovremeno bila i vredna i angažovana učenica. Sećam se da sam bila predsednica razreda i predstavljala svoj razred na roditeljskim sastancima. Znala sam da jednu devojku tata tuče, i ja sam to iznela na sastanku. To je bilo jako strašno. Taj čovek je napravio scenu. A u to vreme se to tretiralo kao privatna stvar. I sad se to tretira kao privatna stvar, ali je bar zakonski kriminalizovano.

Karlovačku gimnaziju sam završila sa vrlo dobrim uspehom i upisala književnost na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. To je bio san i moje babe i moje mame, a i moj. Međutim nekako od studija književnosti nisam dobila ono što sam očekivala i vrlo sam brzo iste napustila. Išla sam

redovno na predavanja samo dve nedelje i najčešće spavala na istim. Toliko je to bilo dosadno, staro, raspadnuto, nekako neprimereno trenutku. Totalno neka priča za koju nisam želela da ima veze sa mnom.

Imala sam potrebu da se obrazujem i neću prestati da se obrazujem, ni u akademskom smislu, ni u ličnom, dok ne stignem do tačke u kojoj se osećam potpuna i cela i nemam dalje šta. Ali studije književnosti me nisu vodile u pravcu u kom ja želim i na način koji meni odgovara. Morala sam da nađem drugi način. Odlučila sam da učim putujući po Evropi. Nakon nekoliko godina putovanja pronašla sam se u »Tibetanskom budističkom manastiru«. Tamo sam živela do 2000. godine i u manastiru sam izučavala tibetanski jezik, tehniku slikanja na svili, budističku psihologiju i fizičke vežbe za izoštravanje koncentracije.

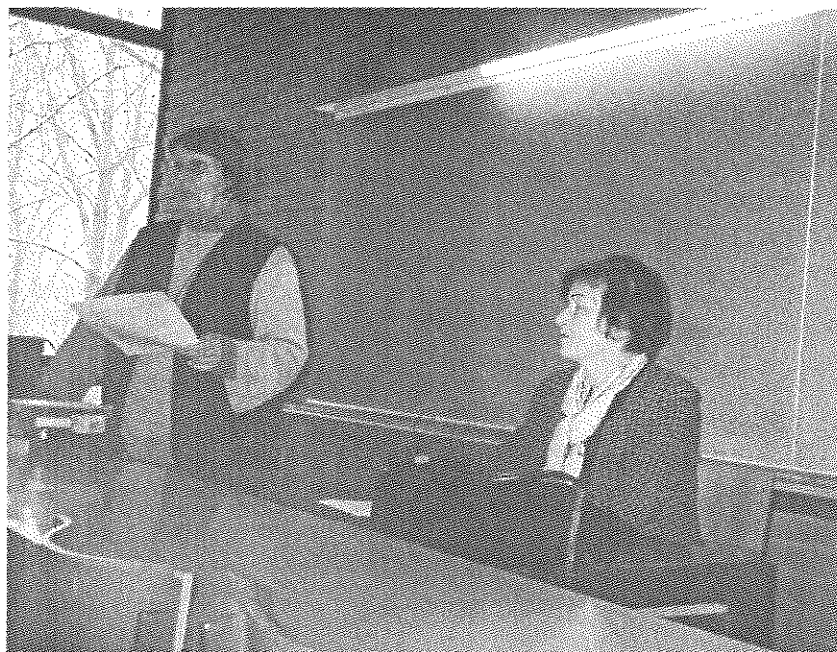
Po povratku u Srbiju odlučila sam da ponovo pokušam sa formalnim visokim obrazovanjem. Tragala sam za fakultetom na kom bih mogla da naučim više o istoriji religije, interesovanje koje sam posebno razvila u manastiru. Mislila sam da će mi se to pružiti na Teološkom fakultetu Srpske pravoslavne crkve u Beogradu. Prouča-

vala sam program, gledala sam te redovne i izborne predmete i sve je izgledalo jako učeno i smisljeno. Ne znam, nudilo se učenje starogrčkog i hebrejskog, jedan strani jezik, jedan crkvenoslovenski, pa istorija religije. Sve je to meni bilo simpatično i zanimljivo, i spolja posmatrajući, mislila sam da sam našla fakultet koji mi odgovara. Ja volim da učim jezike, volim da učim istoriju, ima tu i nekih silnih filozofija sa kojima sam u dobrim odnosima, dogmatika... zanimljive stvari. I odlučila sam da polažem prijemni ispit. I dobila sam i literaturu i sve potrebno za pripremu. Međutim, pored toga, moraš da dobiješ blagoslov vladike, a ja nikada nisam bila institucionalno religiozna. No upisala sam se na fakultet iako kada sam krenula uopšte nisam imala jasnu sliku kuda ću stići. Predmeti su mi bili interesantni, ali, nekako sam vremenom shvatila da ja tu ne pripadam. Na fakultetu je bilo malo žena, svega nekoliko. One su mi uvek nešto prigovarale, zašto farbam kosu, zašto ne nosim suknje i slično. To je meni bilo glupo. Ja sam razmišljala o nekom globalnom ekumenizmu i mislila sam da ako ljudi shvate da su spiritualna bića da je to put ka jedna-

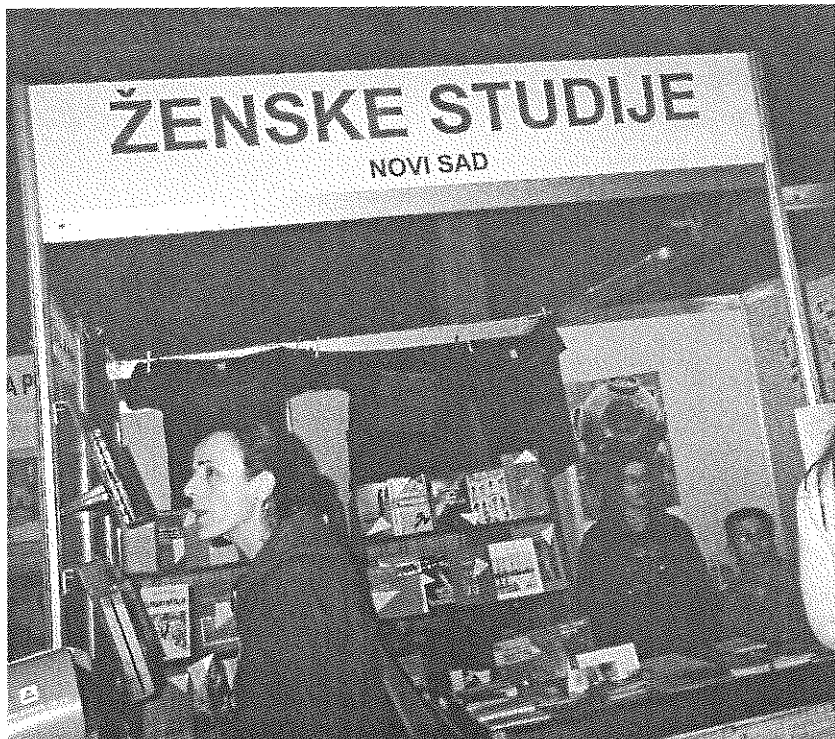
kosti u kome ne može biti isključivosti. I vremenom sam postajala sve nezadovoljnija tretmanom crkve kao institucije prema ženi, i osećala taj tretman na sebi kao studentkinji teologije i posle godinu i po dana napustila sam studije.

Vratila sam se u Novi Sad i živela sam neko vreme na Fruškoj gori sama, dva dana u nedelji odlazila sam da radim u Beograd, a ostalo vreme provodila sam čitajući, tkajući, pišući poeziju i sakupljajući lekovito bilje. Bavila sam se sobom i pokušavala sebe da izrazim kroz reč i sliku.

Iako meni ustvari najviše ide od ruke pisanje, oprobala sam se i u slikanju. I moj deda i moj otac su se amaterski bavili slikarstvom. Imali su zlatne ruke. Počela sam sama da učim da slikam. I bila sam zadovoljna svojim napredovanjem. Moje slikarstvo je na prvom mestu angažovano i jako sam ponosna na to. U suštini jako volim da radim sa provokacijama. I volim da radim neko buđenje i to je za mene spiritualna stvar. Ne bih mogla da se bavim nekom umetnošću koja nije dovoljno jasna. Bez etike ne umem da stvaram.

*„Ženske studije i istraživanja“,
Filozofski fakultet, Novi Sad 2002.*

*Na štandu „ženske studije i istraživanja”,
Novi Sad 2004.*

Značajnim periodom svog školovanja smatram obrazovni program Ženskih studija i istraživanja u Novom Sadu. Učestvovala sam aktivno i u obaveznom i fakultativnom delu. Veoma su mi bila dragocena izlaganja značajnih domaćih i međunarodnih predavačica, feminisktinja i aktivistkinja na najrazličitije teme. Svenka Savić mi je istovremeno dala slobodu da radim na temi koja me interesuje. Ja sam izabrala feminističku teologiju. U okviru obrazovnog programa Ženskih studija i istraživanja organizovala sam radionice iz Feminističke teologije za studentkinje. To mi je omogućilo da istovremeno naučim nešto i o drugim kulturama, kao na primer o indijankama, i još mnogo toga. To je bilo jako lepo. I imala sam različite interesantne zadatke. Trebalo je da pripremam radionice i pisala sam za te potrebe neke preglede, kao što su Kratak pregled razvoj ideje Boga u Starom zavetu (Ženske studije i istraživanja, Čarna Ćosić TEKSTOTEKA: Feministička teologija br.2), ili Mirabai - indijska pesnikinja (Ženske studije i istraživanja, Čarna Ćosić TEKSTOTEKA: Feministička teologija br. 60). Pisala sam i prikaz knjige «Pravoslavni, katolički, islamski i prote-

stantski pojmovnik» (prof. Slobodan S. Karanović, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava SCG, Beograd, 2003).

Shvatila sam da volim da posmatram, volim da meditiram i da vreme provodim razmišljajući u sebi i oko sebe. Ali i da jako volim da kuvam i da volim i fizički posao, da osetim da radim nešto, ali ne one tvrde poslove. To je moja filozofija. Volim intelektualno da se naprežem, što kažu da me boli mozak od razmišljanja. I upisala sam se po treći put na studije, ovaj put filozofije, ali opet na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu. Moje sadašnje studije shvatam da je to nešto što ne samo treba odraditi, već i uživati u tome i u svakom novom saznanju. Katedra za filozofiju na koju sam dospela mi ne nudi više nego što sam očekivala, ali sam zadovoljna. Ja negde u budućnosti to i vidim kao moju profesiju. Ali mi ne pada na pamet da kada završim fakultet radim kao profesorka u školi. Sebe vidim u budućnosti nadalje u feminističkom kontekstu filozofije. Super mi je na fakultetu, super mi je što sam starija jer tačno znam šta se od mene traži. Sa 19 godina nisam znala šta mogu da očekujem od života.

Ne mogu da zamislim da radim jednu istu stvar ceo život. To mi nije jasno kako neko može. Ako neki posao može da se kreira, da se obnavlja i da bude zanimljiv onda možda i jeste u redu da se radi ceo život. Ali ja mislim da ako neka spremačica poželi u životu da bude doktorka nauka da je sasvim u redu da joj to država omogući. I uostalom tako nešto je u svetu već normalno da se desi. Ovde te svi sputavaju. Ovde su najtvrdje pozicije moći. Ne dozvoljava se baš puno drugima da rastu i uče. Sve se sipa sa neke hijerarhije, ja znam više od tebe i tako to.

Mene raduje što ja umem da se izrazim.

LJUBAVNI KROKI

Kradem ti smokve
kao srce tvoje ih proždirem
Korenjem svoje utrobe
u sede vlasi sam ti se uplela
pa me se reši ako možeš

Ako želja kažem kao pasulj u ključaloj vodi
nabubriš
Ako ljubav kažem uzmičeš da ne bi bila
izgubljena
mada ni sama razliku ne znaš

Kad ljubav nije
ako smeš reci šta je
na mala vrata sve je krupnija

Rešila da nas pokopa
pod onim tamo orahom
tačno na pola puta
između tvoje i moje kuće
da ne bi ispalo u konačnoj računici
da je neka nekoj nešto
ostala dužna

FANTAZIJA

Hoću da je danas neko sutra
u kome mogu da ti spustim
glavu na rame i tamo ti ostanem
da otključaš krletku utrobu
i oslobodiš poljubac da mi na usne sleti

Tvoje i moje vreme ne protiče isto
čudno kako se i vidimo
dva deteta iz paralelnih svetova

I hoću da je danas neko sutra
koje je već i juče
u kome smo se srele
i tek onako
najprirodnije
volele

UTVARA

želiš me opet
tvoj pogled me prati
u mraku moje jazbine
Nemoj, moje telo te se gadi
zadovoljila bi ga
O, umela bi
ali ja bih te mrzela
onako kako mrzim svakog muškarca
iz koga sam iscedila svoj orgazam
ne želim to
nestani utvaro,
zbog onoga što smo imale
prosto NESTANI

Miroslava Ignjatov – Mima

Čarna i ja smo išle u istu osnovnu školu, "Branko Radičević" i ista smo generacija. Intenzivnije smo se družile od 6. razreda do kraja osnovne škole.

U vreme kada smo mi išle u osnovnu školu, svi su imali manje-više istu finansijsku moć, nije bilo drastičnih razlika među decom (osim nekih ekstrema). Čarna nije mnogo pričala o svojoj porodici, niti o rastavi svojih roditelja, ali nikad nisam imala utisak da je srećna zbog svoje porodične situacije i pretpostavljam da je to moralo „boleti“, kao što bi i svako drugo dete. Išle smo kod nje nekad kući, ali isključivo kada je sama, nikad kada tamo ima još nekog, a nismo radile ništa što bi trebalo kriti od porodice (osim pušenja, naravno).

Čarna je imala brata Čosu, i koliko znam, još jednog. Čose se sećam jer je takođe išao u našu školu, ali je bio, mislim, tri godine stariji od nas. Prema Čarni je bio dobar, a zbog nje i prema nama koje smo se družile sa njom. U to vreme je za nas bilo bitno biti dobar sa nekim osmakom (on je išao u 8. razred). To je bila „propusnica“ za druženje sa starijima od nas bez odbacivanja i šikaniranja.

Čarne se sećam kao devojčice sa najlepšom kosom na svetu! Imala je one prelepe afro-kovrdže što je samo po sebi neobično i lepo, a posebno što je imala plavu kosu. Uvek su ti „federčići“ od kose išli na stranu na koju su hteli, jer joj je kosa bila neukrotiva, a Čarna jako dražesna jer joj je frizura uvek delovala neobavezno.

Verujem da Čarna nikad nije imala problem sa prihvatanjem od strane druge dece. Kao dete bila je lepa, jer ta kosa i prelepe plave oči svakog moraju da očaraju (deca vole da se druže sa lepom decom, ne znam zašto je to tako). Uvek je delovalo malo nadmeno, tako da je bilo „in“ biti dobar sa njom (jer Bože, ne druži se Čarna sa svakim). Takođe, činjenica da je imala starijeg brata,

doprinosa je uverenju da je poželjno biti dobar sa Čarnom zbog druženja sa starijima.

Od predmeta, Čarna je obožavala srpski. Umela je jako lepo da piše. Bila je dobar đak, od onih koji iako izlaze i puše (to je bilo nešto „najgore“ što su deca u to doba mogla raditi) imaju dobre ocene. Na kraju krajeva, koliko je bila dobar đak svedoči i činjenica da je upisala Karlovačku, a to su mogli isključivo jako dobri đaci (u to vreme nije bilo prijemnih ispita za upis u srednje škole, upisivali smo se isključivo na osnovu uspeha).

Čarna se uvek trudila da izgleda drugačije u odnosu na ostale, volela je da se razlikuje od drugih, i po garderobi, i po stavu, i po izboru knjiga koje čita, kao i ljudi sa kojima se druži.

Ne secam je se kao svadjalice, ali je se secam kao nekog ko se lako mogao naljutiti. Ali bila je uglavnom vrlo iskrena. Price su joj najviše bile filofske, nesto na temu smisla zivota (u to vreme citali smo Hesea i trudili se da budemo veci nego sto jesmo, zreliji nego sto mozemo biti u tom uzrastu i naravno, najpametniji).

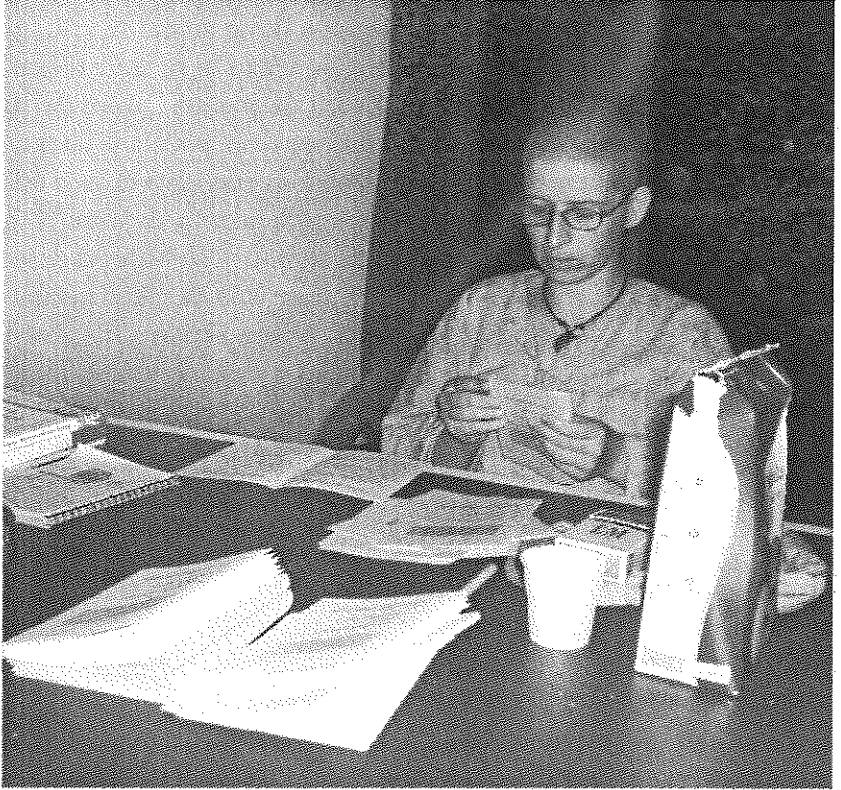
Puno smo se družile u školi. Uvek smo na velikim odmorima odlazile nas 5 iz razreda, Čarna i još neke devojčice iz njenog razreda i ja ispred Elektotehničke škole, da bi tamo gledale momčice i uspostavljale nova prijateljstva. Tu su nam i pušački počeci. Sećam se jednom prilikom, bio je maj, možda početak juna, maturanti iz Elektro su slavili kraj školovanja. Mi smo tada završavale 7. razred (to je bilo 1988. godine). Otišle smo posle nastave u parkić (tako smo zvali malo igralište ispred obdaništa koje se nalazilo tik uz našu školu) i tu pričale o tome koliko je nama ostalo do naše velike mature. Nekom je palo napamet da proba da izbroji koliko je to dana, čini mi da je bilo oko 1600 dana. komentarisale smo da se to nikad neće dogoditi, toliko je delovalo daleko i nestvarno... Posle nekog vremena došli su neki dečaci iz Elektro sa kojima smo se družile i jedan od njih, čini mi se da se zvao

Tića, želeći da nas fascinira, ispričao je kako je uhvatio mačku i pekao joj oči cigaretom. Sve smo bile zgrožene, a Čarna naročito. Upečatilo mi se to da je htela da povraća (bukvalno), a tako reaguje samo neko ko je emotivan. Ne znam zbog čega, ali od tada, nekako mi je bila posebno draga (ja se isto grozim mučenja životinja).

Pamtim je kao vrlo posebnu devojkicu, kao zabavnu prijateljicu i dobru osobu. Po završetku osnovne škole nismo se više intenzivno družile. Retko smo se viđale, ponekad bi se srele tokom srednje škole i početkom studija. Znam da je tada „uplovila“ u neke alternativnije vode, oblačila se alternativno, počela je da proučava religije (treba uzeti u obzir da smo mi generacija koja je odrastala u komunizmu. Kakva priča o religiji i takvim stvarima?!?).

Interesantno mi je da smo, kada sam je posle više od deset godina ponovo srela, jako lepo komunicirale, kao da nikad nisamo ni imale prekid u vidjanju. Bila je ista. Njene aktivnosti i stvari kojima se bavila bile su za mene nove, ali u svakom slučaju analogne i prirodne za nju. Bilo mi je drago što se priključila Biljani Stanković Lori u borbi za lezbejska ljudska prava i koliko znam, pokrenule su zajedno NLO.

Tužno mi je što više nije sa nama. Nekako osećam da i dalje vodi vrlo zanimljive razgovore.

Slaganje prvih flajera u NLO Novi Sad 2005.

Lezbejski identitet

Lezbejski identitet, to je jedna jako zanimljiva priča. Ja sam oduvek znala da volim žene. Ja to samo uvek nisam tako zvala. I kroz ceo taj neki period odrastanja bila sam zaljubljena u neke žene, svidjale su mi se i to. Nisam razmišljala o tome jer nisam imala tu kategoriju - lezbejka. Ja sam znala šta osećam ali nikada to nisam racionalizovala. To je bio neki neimenovani deo mene, neki tajni život u meni, u kojem sam ja prosto uživala. To je nešto što je u meni. Lezbejke bi rekle lezbejska žudnja. Ali meni je to bilo dovoljno i prijalo mi je. To je samo moj svet i tu ja mogu da radim samo što ja hoću. Imam neku kontrolu, sigurnost, maštu, šta god. Sa dvadeset i pet sam mogla sebi da kažem: mene žene privlače seksualno i emotivno, ja sam lezbejka. Sve je ostalo isto, samo što je sad postojala i ta kategorija - ja sam lezbejka. Ostaje ta žudnja, osećaj koji istražujem i uživam u njemu. Dovoljno je da u prostoriji postoji jedna lezbejka i meni je super.

Moja prva priča sa ženom bila je sa drugaricom. Mi smo se samo ljubile i lju-

bile i ljubile... To je meni bilo jako lepo. Ja sam se uvek vezivala za žene, davala sam se samo ženama i sve je uvek bilo u odnosu na žene. Ja ljubav i emocije za nekog muškarca nikad u životu nisam imala. Moje prvo seksualno iskustvo sa muškarcem je bila trauma, silovanje. To se desilo u mojoj dvanaestoj godini, kada ja nisam imala ama baš nikakvu potrebu da razmišljam u tom pravcu. To je bilo nasilno i bezveze. Taj momenat je poremetio sve moje druge identitete. Lezbejski identitet pogotovo. Ja sam pokušavala posle toga da ulazim u heteroseksualne veze misleći da će mi one isceliti rane od traume, da ću potvrditi sebi da sam ok, i da je ceo muški rod ok, koji mi se bio zgadio, naravno, kao što sam se gadila i same sebe. Ja sam se u heteroseksualnim odnosima vezivala za starije muškarce koji su autoriteti, koji su tvrdi, koji me gaze emotivno i često u njih ulazila pod dejstvom droga i alkohola. I kako je prolazilo vreme i ja rasla u svojoj priči i isceljivala sebe kao ženu, shvatila sam da sve to nema smisla i ne doprinosi mom razvoju i heteroseksualni odnosi su prestali da me zanimaju. Prvi put sam se zaljubila u ženu, onako za-

pravo, u smislu da sam sebi rekla da sam zaljubljena kada sam imala dvadeset i dve godine. Naravno to je bilo meni jako važno. Mi nismo razvile neki dublji odnos jer je ona imala problema sa svojim identitetima. Ali sve se desilo spontano i meni je to mnogo značilo. I moram sad tu nešto da napomenem. Ja sam tu bila lezbejka. A mogla sam i da ne budem. To je za mene bila stvar sa mnogo više izbora. Ja sam tu bila potpunija kao lezbejka. Ali znam da je tu postojao svesni momenat, vremenski trenutak kada sam ja rekla „Ja jesam lezbejka“. Tako da to pokriva čak i onu kategoriju političke lezbejke. Koliko god da su me žene privlačile ja to jesam i birala. I uvek sam znala sve o sebi u odnosu sa ženama. Moji odnosi sa ženama su ostali neispričani i nedotaknuti svim onim što sam ja nosila kao prethodno iskustvo. To je zato što sam ja to drugačije gradila od prethodnih stvari. Ali negde ja i nisam osoba koja ima veze. Imala sam samo jednu nešto dužu vezu - trajala je dve godine. Ja duže veze održavam samo sa prijateljima. Seksualne i emotivne veze su za mene jako ozbiljne i ja to jako ozbiljno i shvatam, i čini se da imam prevelika očekivanja. I ne bih

volela da živim ni sa kim. Ne zato što ja nešto hoću ili neću, prosto veza je dovoljna sama po sebi. Ja imam svoj ritam, ta osoba ima svoj i ja ne želim da utičem na nečiji ritam, da ga menjam. Niti želim da neko mene menja. Volim da imam svoj prostor. Ali volim i da provodim vreme sa ženama bez obzira na koliko različit nivoa smo.

Ja u suštini nisam ni sa kim nisam razgovarala o svom lezbejskom identitetu dok se to konkretno nije desilo sa prvom ženom i kao moje lično iskustvo. Nisam to razrađivala kao teoriju i šta bi bilo kad bi bilo, nego kad se desilo onda sam rekla svima. Čim mi se desilo bilo mi je normalno da odmah podelim to iskustvo isama mamom i sa prijateljima. Moja mama je živela u Nemačkoj i onda ona mene tako zove telefonom da vidi šta ima novo. I negde je sebi rekla da će uvek da me pita, mame ko mame, da li imam momka. I to se pitanje ponavljalo i ponavljalo. I ja sam onda ponavljala nemam, nemam, nemam. I onda kad je njoj dosadilo da to pita, ona je rekla: pa dobro, je li imaš devojku? I ja sam rekla: imam. Sa druge strane, muk, ne dugo, nekoliko sekundi i onda je re-

kla: jao Čarna sa muškarcima je jako teško ali sa ženama je mnogo teže. A ja sam pitala: a kako ti znaš? I to je bilo simpatično.

Majka je mene eksplicitno podržala u lezbejskom identitetu. Ona definitivno nije meni nametala neke stavove da treba da nađem frajera koji treba da brine o meni i da sa takvim živim. Moja mama je oldtajmerka feministkinja. I možda je mislila da može da utiče da ja bolje prođem u životu, ali kad sam joj rekla da sam lezbejka kao da joj je laknulo, i kao da je razumela da sada ima manju brigu za mene u toj sferi. Ali jedna stvar preko koje ne može da pređe je to što ja ne želim da imam dece. Ona ima troje dece i ne može da zamisli da jedna žena sebe može da ostvari bez dece. Moja mama je uvek bila moja podrška pred drugima i uvek je znala da brani to što sam ja negde drugačija, što sam lezbejka i što sam totalno van svih kalupa. Do onih granica gde me mama pita, jel mogu ovu tvoju lezbejsku majicu da obučem. Kažem ajde kad si promoterka i pazi da te neko ne našiba zbog toga.

Moj ćale, pošto nikada nismo baš mnogo razgovarali je saznao o mom identite-

tu od komšije, ali je prihvatio to bez nekih problema. Čak je napravio šalu rekavši: dobro, je l' ima u tom lezbejskom svetu mesta i za mene? Što nije bilo bljutavo već više nekako iz želje da mi da do znanja da zna i da prihvata.

Što se prijatelja tiče, ja se pretežno družim sa muškarcima, pre i više. Većinom su gej i njima je otkrivanje mog lezbejskog identiteta bilo baš super. Imam i heteroseksualne prijatelje, parove i to. I mogu da kažem da nemam ni jedno negativno iskustvo. To mi je jako važno. Svi su puni razumevanja i podržavaju me. Samo jedan prijatelj je rekao: ti si mi super, to mi nije ok ali ću prihvatiti zbog tebe. To je bila jedina teža situacija. Svi su mi oni i danas prijatelji.

Mnoge moje prijateljice su dosta starije žene. I one su to prihvatile kao da je to najnormalniji sled događaja i dale mi do znanja da prihvataju mene i sve što je oko mene. Isto kao i moja mama. Prosto kao da i nije moglo biti drugačije.

Nikad ni od koga nisam čula ni doživela ni jednu negativnu stvar ni na ulici zbog toga. Aut sam, ali nisam naletela ni na jednu grubu reč, a kamoli pesnicu. Jednostavno sam imala sreće sa podrškom.

Nekako sam bila zaštićena. Naravno, postoji uvek taj nezgodni, negativni kontekst. Dešava se, na primer moj najmlađi brat je stravično patrijarhalan i stravično homofobičan. Stravično. On zna da sam ja lezbejka ali o tome prosto ne želi da govori. Meni nije svejedno zbog toga, ali ne bih da insistiram, jer vidim da je to njemu onako zid, zid, zid. Međutim, u susretu sa mojim partnerkama, on se ponaša ljudski, prijatno i civilizovano. On je odrastao u Nemačkoj do nekih godina koje su važne za ono što nosimo kasnije. Da je odrastao ovde bio bi mali agresivan...ne znam šta. Navijač. Ali pošto je odrastao tamo onda zna da je privatnost privatnost i da je ljudsko ono što se očekuje od nas. Tako da mi je i odnos sa njim negde ok. Stariji brat takođe zna ali on pravi fazone. Njemu je ta priča bliska i skroz se slažemo. On bi rekao: pa od tebe se sve i svašta može očekivati pa i to. I to po njemu negde ide uz moj imidž.

Meni je važno da podelim svoj lezbejski identitet sa drugima jer znam da neke žene imaju jako puno problema zbog toga. Znam mnogo teških priča i da postoje razne mame i očevi, i razni prijatelji.

Ali ja bih ipak da ih ohrabrim da se autuju zato što ništa ne mora da znači da će biti toliko loše. Eto moj ćale koji je zadržti radikal je prihvatio sve ok. I očigledno je da može da se stvori ogroman prostor za nas kao lezbejke uz podršku nama bliskih ljudi, što moje priča potvrđuje.

Ja sam lično najviše problema sa svojim partnerkama imala baš zbog činjenice što one nisu imale hrabrosti da učine javnim svoj identitet. Jako nas je to uslovljavalo i kočilo iako je to mnogo više bilo deo njih nego mene. Ali je posredno i mene uslovljavalo i to mi je jako smetalo. I smetalo mi je što sam zbog nekih svojih partnerki i njihove sigurnosti i ja morala da krijem od mojih roditelja i prijatelja našu vezu. One jednostavno nisu mogle da prihvate da ja svojim roditeljima i svojim prijateljima kažem: ovo je moja devojka. Za njih je to bilo *too much*. A meni je bila sasvim prirodna stvar koju sam morala da ugušim u sebi. Ili, sledeći primer. Ja sam dala neki intervju za jedan nedeljni magazin i moja tada već bivša devojka je napravila scenu itekakvu. Kao baš će njena mama sa-

da čitati tinejdžerski časopis i shvatiti da se u tekstu govori o njoj! Mene to mnogo opterećuje i vuče poglede u neka naša lica koja nisu baš lepa ali koja, da nema te lezbejske priče, ne bi ni bila tu. Mislím da su lezbejski odnosi po ranjivosti, na nekoj skali svih vrsta odnosa, najteži emotivno. Verujem da su i gej muškarci bolje prihvaćeni, i biseksualci i biseksualke, čak i trans osobe mogu biti više prihvaćene nego lezbejke. Ne bi trebalo da bude tako. Meni je žao što dragoceni deo naše energije trošimo na skrivanje i laganje, a istu bi smo mogle da koristimo za neke mnogo korisnije stvari. Ali što se tiče mene i mog ličnog iskustva ja sam se sa tim izborila i nemam problem da iskažem svoj seksualni identitet. Dobro, nisam još došla do momenta da izađem na trg u centar grada i vičem ja sam lezbejka, ja sam lezbejka. Taj momenat tek treba da se desi. Ja imam potrebu da svima kažem, vidite mi postojimo. I ta potreba je više radi nekih drugih žena. Jer sa njima mogu da saosećam jer negde pretpostavljam da je to jako teško. Ja zapravo ne znam koliko je teško biti skrivena jer u svom životu nikada sebi nisam dozvolila da krijem bilo

koji deo svog identiteta, pa ni taj lezbejski. Možda je kod mene bio pun gas po tom pitanju jer ja samo u graničnim situacijama dobro funkcionišem. A to je bila upravo takva situacija. Lezbejstvo nije nešto što ti piše na čelu, iako ti misliš da ti piše, i treba to sebi posvetiti. I imam veliku potrebu da podržim sve lezbejke u svojoj blizini da osvoje bar taj mali deo sigurnosti i mogu sebi da pogledaju u lice i kažu: ja sam lezbejka i to je super! I baš sam ponosna zbog toga! Jer ja stvarno jesam. Ne mogu da zamislim uopšte da mi je frka da hodam ulicom, čak ni sa nekom totalno buč ženom, da se sa nekom držim za ruku ili da se ljubim na ulici. Ja bih volela da nikom nikad nije frka zbog tako nečeg. Ja uvek pokazujem šta osećam. Kad mi je lepo da mi je lepo, kad sam besna da sam besna. Ja ne volim da krijem šta osećam. Volim da pokazujem svoje emocije.

“ZA LEZBIJKE JE FLERT DEO DRUŽENJA”

Cerna Cosic ima 30 godina

Nekoliko sati predviđi godišta prošle decemije proveli je u žurkama Zapadne Evrope, gdje je pokušao razbiti se s tim ka je i šta je. Pri tri godine vraća se kući i trenutno obitava u Zagrebu, tražeći da se čini normalan čovjek.

Koliko je u tojnoj stadi, pokušava da poradi na tome za koliko može ujednačavanje prava hetero i homoseksualci, u koju fingu je kao nekakva masovna manifestacija N.C. (Nacionalna lezbijska organizacija). Nešto je pokušava drugo vezu i trenutno je otvorena, ali ne želi se bratnjom svoje lezbijske. Među toje odgovore kako je neki ljudi iz njenog okruženja odgovarali na to, ipak je prihvatila i da se fotografira za JOT jer, kako kaže, odgovor mora šta da kaže po pitanju svog lezbijskog.

identiteta...

Kada si shvatila da te privlače žene i koliko ti je upitalo to saznanje da si drugačija od svojih vršnjakinja?

epohična jedinstvena nisam mogla to da prihvatim. Prosto nisam imala za šta da se utvrdim i sebi objasnim zašto se tako osjećam, jer nigdje u svom okruženju nisam mogla naći po kome bih se razvila. Nikada nisam poznavala, ni mi bar niko nije rekao za nekog "ovo je gej", ili "ona je lezbijska". Kada su mi stvari napokon postale potpuno jasne, već sam imala 21 godinu i bila sam u inostranstvo, gde sam se zaljubila u ženu i imala vezu sa njom. Tek tada su stvari došla na svoje mjesto...

Koliko je po tebi bratrost priznati sebi da si lezbijska i koliko je put odatle do toga da isto priznaš i svom, makar najbližem, okruženju?

To je ogromna bratnost! Za mene je danas bratrost i bili Holandija u Srbiji, ali to je nešto što bi "palo na čelu" i što svi vide, a lezbijski identitet je nešto što ipak možda ostajati da sakriješ. Međutim, onaj momenta kada to kažeš glasno, tvoj izbor je da budeš priznati kao drugačiji, a znače u kakvoj zemlji živiš i kako se ovde gleda na različitost.

Da li lezbijske mrze muškarce?

Nie bih to nazvala mržnjom. Pre je, barim što se mene tiče, u pitanju stvar o neravnopravnosti raspoloženja među polovima zbog čega, naravno, nisam imala zadržajnost. Gde piše da žena treba da čini i da ljudi uvek ponizno okrećući i drugi obraz? Jačje je moje oružje i mislim da o tome treba glasno govoriti, zbog čega se i trudiš da, kroz ženski aktivizam, bar nešto promeniš i izbalansirati u nekvoj poziciji sveta. Naravno, muškarci su sve to može zvučati kao mržnje prema njima, jer su oni i koji u tu priču imaju više moći od žena i teško je očekivati da će se toga odrići dobrovoljno i bez borbe.

Šta ti sa njih dopada u vezama sa muškarcima?

Možeš li da objasniš razliku?

Niešta to veze sa dopadanjem i nedopadanjem! Samo se penekad, za pravom devetom i u prvim okolnostima, dogoditi taj neki klik koji zapravo ni danas ne mogu potpuno da razumem. Uostalom, ko može da objasni ljubav?

Koliko ti smetaju pogrdni nazivi, poput rasimo

lezbijska ili dajkovi? Kako se s tim nosiš i koji ti se izraz čini najprikladnijim?

Postoji razlika između pogleda iznutra i pogleda spolja. Sebi dajem pravo da se nazovem kako god hoću, ali nisam spremna da isto pravo ustupim i drugima. Naravno na nekvoj hetero osobi koja želi da me diktuješ. Mislim da su lezbijski i gej muškarci O.K. izrazi, mada postoji i novi termin koji se smatra potpuno politički korektnim i glasi "istopolno orijentisane osobe".

Da li je insistiranje na toj političkoj korektnosti zapravo pomalo kontraproduktivno?

I mami gvo to zvuči beznačajno. Međutim, ima tu jedna istina koja se, čim mi sa, veoma vešto skriva. Svjet je u tome da čemo, ukoliko želimo živjeti u EU, imati ostalog morati da regulišemo i odnose prema manjinama, a to znači i prema seksualnim manjinama. U protivnom čemo i dalje biti tu gdje jesmo. To je nešto što ljudima treba stalno govoriti, za šta ih treba pripremiti...

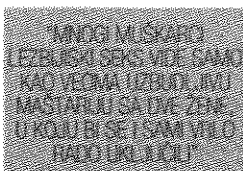
Lezbijske se, za razliku od gej populacije, ne smatraju toliko promiskuitetnim...

Homoseksualna subkultura, uglavnom, živi drugačije, nema tolike seksualne tabua i sklonija je poligamiji, ali se to ipak ne može generalizovati. Imam dosta gej prijatelja koji su u marabotskim vezama i uživao su vani svojim partnerima. U stvari to je veoma bitan društveni moment, odnosno činjenica da in društvo ne prihvata. Zato je kod njih sve underground, a čim neko ima dužu vezu automatski ima i problem, jer se nikako može opasnost da bude sličen, prepoznati i osuđen od okolne zato što je gej.

Većina homoseksualaca za svaju gej ikonu smatra Jelenu Karleušu... Imaju li i lezbijske svoje ikone?

Da, a druga je Ceca Ruzic! Mislim da je razlog njihove tolike zadržanosti Karleušom to što je ona toliko "fleksibilna". Gej muškarci vole da igraju na to veštačko, kao sve je u njihovom životu lažno. Jer su i oni, zbog svog velikog straveanja, zapravo lažni: a vole i da se distanciraju od hetero kulta mačo muškarca. To je čitavo subkultura i mogu da imaju razumevanja za takov stav. S druge strane, mlade lezbijske se trenutno najviše boje na. Anđelinu Džon...

Neki i danas misle da su lezbijske zapravo pravično muškarce i govoje po difozit militantne feminist-

kinje, dok ih u pornićima obavezno prikazuju kao vrfunske ribe...

A šta su pornići ako ne filmovi za hetero muškarce koji stavljaju u temu da dva, tri, pet... žena nbičeva oko njih? Pa oni se ne prave za lezbijke i zapravo nikada nismo videla scenu za koju bih mogla da kažem da makar ide na lezbijki seks. Šta se tiče onog prvog, nekada je zaista uzšla lezbijka posela na "baci" i "tem", gde su ova dva bile muškaraca, a kruga kao line, stakle devojke, i one su praktično razvile te nekeve kulturne mitove da bi se prepoznavale, jer su, kao i homoseksualci, bile društveno nevidljive ničimani. Danas je to potpuno individualna i nebič lezbijki identitet, kao ustalom i karaktera orce, pre svega zavisi od toga kroz šta je sve ta devojka prošla i kakve je sve mehanizme morala da razvija ne bi o preživela u preštrno hetero svetu.

Kako izgleda kada devojka startuje devojku?

Predimno, kod nas je flirt zapravo deo druženja. Ali nema tu neke posebne razlike. Kao i u hetero svetu, ovakva ima neki svoj stil i neka igra na jaku pažnju i strah, neka na priču, traže na diskusije... ima li razlike?

Kako posmatraš to što je većina strij muškaraca mnogo tolerantnija prema lezbijkama nego prema muškarcima koji vole svoj pol?

To je ono isto pakovanje iz porno filmova! Pošto ne mogu da pomenju mogućnost seksa bez penetracije, oni smatraju da lezbijke zapravo ni ne postoje i lezbijki seks više čame kao veoma uzbuđivju muštarju sa dve žene, u koju bi se oni vrlo rado uključili. Naravno, pri tom su ubeđeni da i lezbijke samo to čekaju...

Lezbijki brakovi i usvajanje dece...

Misliti da je to moralo biti moje potpuno normalno građansko pravo, a da su strahovanja da da ote koja usvoj gej par i samo neminovno postati gej potpuno neosnovani! Ozbiljna istraživanja su pokazala da na ovom planeti, od postavka ljudske vrste do danas, proporcionalno gledano postoji konstantan broj homoseksualnih osoba, koji uvek iznosi oko 10 procenta celokupne populacije. To je konstanta koja niti raste niti opada i sama je njena vidljivost, u zavisnosti od epohe i civilizacijskog razvika od države do države, manja ili veća. Stoga su ti mitovi da da deca koju usvoje homoseksualci ili lezbijke obavezno postali isto što i oni najbližija glupoet. Uostalom, biološki roditelji većine homoseksualaca su heteroseksualci, zar ne? Nije li to onda gotupuri paradoks?

Intervju iz magazina „JOY“ 2005.

Aktivizam

Moji prvi dodiri sa aktivizmom dogodili su se dok sam bila polaznica Ženskih studija i istraživanja u Novom Sadu. Ženske studije su osim obrazovnog programa nudile veliko polje delovanja. Svašta mi se nudilo i ja sam se prihvatala obaveza. Učestvovala sam u akciji GEOTAKT 2, «Putovanje u demokratiju / Glas iz moje sobe», Akcija: «Šta znate o NVO u Novom Sadu» 9. maj 2003. godine. To mi je bilo zanimljivo iskustvo. Nas pet volonterki Ženskih studija i istraživanja smo podelile oko 200 flajera o Ženskim studijama i 200 mapa «Novi Sad iz ženskog ugla». Građani i građanke su rado uzimali materijale i nisu bili negativno raspoloženi prema inicijativi. Međutim, nisu imali ni jasnu predstavu o tome šta su Ženske studije, najčešće su za nevladin sektor vezivali projekte o Romima i invalidima, nije im bila najjasnija uloga nevladinih organizacija u građanskom društvu i nisu bili posebno zainteresovani da o tome nešto čuju.

Takođe mi je bilo značajno iskustvo što sam bila članica nadzornog odbora

Ženskih studija i istraživanja od 2003-2006. Dobila sam mogućnost da sagledam funkcionisanje organizacije iz drugog ugla.

Učestvovala sam kao volonterka u promociji štanda Ženskih studija i istraživanja na 10. Salonu knjiga u Novom Sadu na Novosadskom sajmu 23.04. - 27.04.2004. Predstavljali smo ukupno žensko izdavaštvo u regionu. Veoma mi je značajno što sam učestvovala u tome.

I moram reći da su neke prepreke koje sam imala više bile vezane za moj ženski identitet a ne za lezbejski. Ta vrata na koja sam ja ušla u feminizam i aktivizam imala su veze sa delom mene koji ja nisam nigde mogla da osvestim i da radim na njemu, a to je moje iskustvo nasilja. Znači, ja nisam imala gde to da osvestim i da nađem nešto što može da mi objasni. I ta globalna priča o patrijarhatu i nasilju, nešto što se dešava svima je olakšalo da se ja ne osećam loše. I nasilje se više dešava ženama ali muškarci su isto žrtve tog patrijarhalnog sistema. Ja sam tek kroz tu neku priču mogla da počnem da radim na sebi kao ženi, lezbejki, ljudskom biću... kako god. Bez toga mi je falio jedan ceo deo mene, u suštini. Taj

ceo ženski aktivizam je meni užasno važan. Smatram da je neodvojiv od lezbejskog identiteta ili sam ja samo neka stara škola. Ali mislim da nema feminizma ne bi moglo biti reči ni o lezbejskom aktivizmu i pokretu. I mogu da kažem da u toj novoj nekoj queer priči, onome što se sad kao dešava u svetu. Naravno ovde ne tako. Ovde se ništa ne dešava kao u svetu. Ni feminizam ni lezbejska priča se dešavaju kao u svetu. U toj queer stvari ja se zaista baš ne nalazim uopšte. Da, mogu da razumem ali ne, nije to moja priča. Ne želim da mi sve bude ok jer mi sve nije ok. Kroz tu neku priču vidim kako se sve relativizira i kako se priča o nasilju a to je meni jako važna priča da postoji i da se dešava. I da postoji zato što je ja nisam izabrala već zato što se meni dešava ili mi se dešavalo ovo ili ono. Tako da taj neki relativizam, koji sad vidim da dolazi kao neki talas i sve je kao ok i sve i de i najvažnije je da se svi složimo s tim. To je meni baš malo i klizavo i u tom smislu mogu čak da kažem da sam i radikalna feministkinja. Baš onako zadržta....i konzervativna ako treba. Meni je ok ta ženska priča jer ne postoji ni jedna druga gde sam ja sasvim

sigurna i gde može da mi se dešava i dobro i loše pa da opet budem dobro. Meni nije ok da mi neki tamo queer muškarac samo zato što je ok bude u prostoru, prosto mi nikada neće biti ok. Možemo negde drugde da budemo zajedno ali ne u mom lezbejskom prostoru. I ne mogu da ga stavim u isti kontekst jer nismo isti.

Ženske studije i istraživanja su mi pomogle da ja neke neimenovane stvari u sebi počnem da prepoznajem. Od neke proste priče o patrijarhatu do čega god. Do mog lezbejskog identita, do otkrivanja sebe i gomile nekih svojih talenata. To je sve za mene i dalje bilo spiritualno. To je bila i konačna prilika da nešto uradim a da stvarno stojim iza toga. O globalnom feminizmu i svim pratećim idejama mogla sam da razmišljam kao o sebi. I to je bio moj početak. Ali osećala sam da ja ni tamo ne pripadam u potpunosti. Možda je to za neku sredjovečnu ženu koja nije imala prilike drugde da se ispolji. Meni je trebalo više aktivizma. Tu je bilo materijala za meni važne ženske spiritualnosti, za witch-kraft stvari... bilo je tu materijala. To je sve bilo kroz krug prijatelja koje sam imala. A i kretala sam se kroz krugove prijatelja.

I što se feminizma tiče meni ne leži baš toliko ta akademska pozicija, ja sam bliža civilnom delovanju. Kada si neka radnička klasa, imaš svest o sebi i umeš da hendlaš svoje probleme i učiš sve vreme jer si pri tom i aktivistkinja, za mene je veće. Te akademske feministkinje, koje ja srećem po Novom Sadu i šire, nekako sve imaju neke zajebe i ne razumeju sve.

Ja nisam pravница, nisam teoretičarka, imam svoj umetnički identitet i sve mi je potrebno da bi se tu više udopunila i izgradila. Imam drugu viziju sebe kao umetnice lezbejke. Mislim da to imam zajedničko sa Lori i da to može da zadovolji različite potrebe u aktivizmu. I to je ono što je meni najvažnije. S jedne strane mislim da je to možda i utopija jer ti imaš prostora da razumeš uvek druge i da ponudiš način, umetnički način, da i drugi tebe razumeju. A drugi za to nemaju vremena. A to je vrednost. I ako dve žene mogu to međusobno da postignu, da se tako davajući razumeju, to je onda to. I dve, pa onda i tri i tako dalje. To su ti personalni odnosi, imaju svoju radnju, to je jedan važan deo. I mene to mnogo ispunjava.

Mislím da je moj identitet u vezi sa aktivizmom. Meni je sve u vezi sa vezom. Veza u vezi, u smislu aktivizma. To je ono što je važno. Bez toga, bez te lezbejske priče i ne postoji moja aktivistička priča. Zato što aktivizam nije nešto što bi ja radila od devet do pet. Da je taj aktivizam na nekom rubu mene i da ja kao sad tu nešto radim i kad odem kući toga više nema. Sve što ja radim prožima i moju priču. Ja ustvari i ne bih mogla da budem u nečemu aktivna ako ne verujem u to. To je meni izraz...ne znam kog licemerja. I zašto baš taj lezbejski aktivizam? Pa zato što je meni najvažniji i zato što mogu da se srećem sa ženama kojima je to možda i još važnije nego meni. Ispod toga mislim da je moj lični pečat. Te neke provokatorke, umetnice, šta god. I to je meni najvažnije u ovoj priči. Jer ja i na radionicama jako provociram. Ja prosto hvatam sebe kako konstantno provociram jer mi je jako važno da svaka stigne do svojih emocija i tu ne treba gubiti vreme. To mi je u aktivizmu najvažnija priča. I znam da možda glupo zvuči..... možda ne glupo.....možda naivno. Jer ja hoću da sa svim tim emocijama, sa svime što ja jesam, što imam u se-

bi ...hoću da izađem pred druge ljude koji nisu takvi jer je to meni vrhunac aktivizma. I ništa drugo od toga ja u aktivizmu ne tražim, već istinu. Da, važna je i ta druga neka zakonska regulativa ali ja svoje dejstvo ne vidim na toj površini. Nego baš, baš da provociram kako sebe tako druge lezbejke, tako heteroseksualni svet. I to mi je bitno. Kakva sam prijateljica takva sam i aktivistkinja. Takva sam non stop. To može da bude zamorno i problematično ali jedino to jeste to i to je prava stvar.

Performans povodom 16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama, Novi Sad 2004.

Biljana Stanković – Lori

Čarna i ja smo ista generacija. Za nju znam od svoje petnaeste godine, iz vremena kada smo obe počele da izlazimo u „grad“. Izlazile smo na ista mesta, kretale se u sličnom društvu, njene prijateljice bile su moje komšinice, njene školske drugarice iz osnovne bile su moje školske drugarice iz srednje. Na Ženskim studijama u Novom Sadu bile smo polaznice i logističarke u različito vreme. Nekoliko puta nam se desilo da smo bile na istom mestu u isto vreme i to je počelo da se dešava kada smo obe već duže bile u feminističkim vodama i slobodama. I tako smo bile blizu i daleko jedna od druge sve do 2004 godine. Oktobra 2004. smo se u jednom danu bliže upoznale i osnovale zajedno lezbejsku grupu – NLO. Te oktobarske lezbejske večeri u mojoj kući održao se prvi novosadski lezbejski sastanak. Lepa Mladenović je bila naša kuma i motivatorica za lezbejsku inicijativu u Novom Sadu. Već sutra dan Čarna i ja smo se počele sastajati povodom prvih ideja i projekata za NLO, pisale smo razne tekstove i tako počele bliže da se družimo.

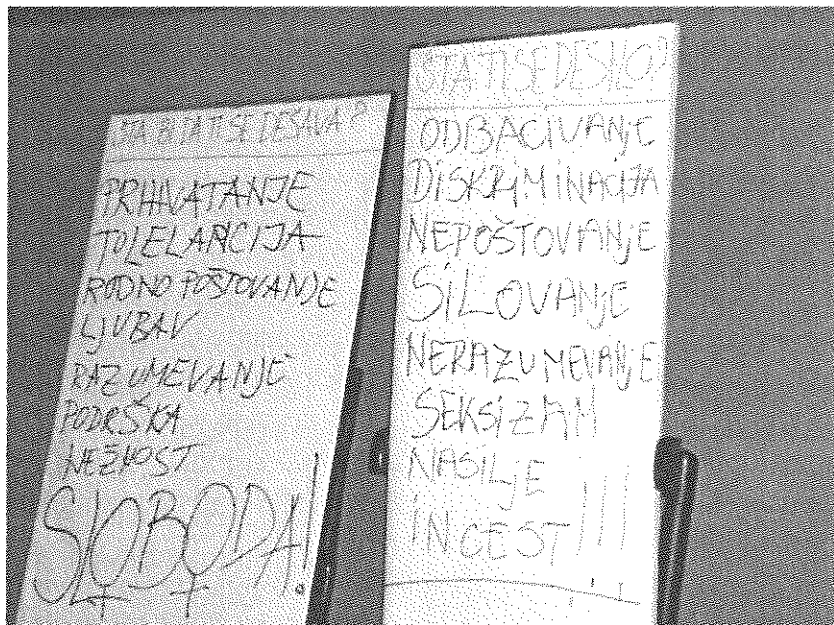
Ja sam prošla sve faze feminističkog prijateljstva sa Čarnom u relativno kratkom periodu druženja. Za mene to znači da smo jako dobro osećale jedna drugu, da smo se u svemu podržavale, da smo svaku teškoću delile na dva (bez obzira koliko je to nekada bilo opterećujuće), da smo se borile sa prebacivanjima krivice i sve vreme učile jedna od druge, da smo se cakale pod stolom i gurkale kako jedna ili druga ne bi ispala netolerantna sa nefeminističkim lezbejkama, da smo stigle da napravimo zajednički fenomenalni lezbejski performans, da smo stigle zajedno da podržimo i osnažimo minimum dva-

deset lezbejki, da smo se svađale i u smehu i sa suzama, da smo trebale odmora jedna od druge, da smo trebale pomoć jedna od druge, da smo trebale čak i oproštaj jedna od druge..... i još mnogo, mnogo toga.

Važno mi je da ovom prilikom podelim nekoliko stvari o Čarni i zato ću se primarno obraćati lezbejkama jer je ona zadnje dane svog života posvetila upravo nama, borila se za naša prava, autovala se radi naše vidljivosti i ponela je sa sobom mnoge naše istine i priče uverena da će ih i ostatak sveta blagovremeno čuti.

Čarna je želela da lezbejke, bez obzira na ogromnu različitost, nađu ili stvore solidarnost i podršku kao neoborivi deo sebe. Potreba da sve uspemo da komuniciramo i razumemo se na bilo koji način, bila je vidljiva i upečatljiva kod nje. I kada pređemo neku svoju granicu zarad prihvatanja lezbejke, to mora i treba biti produkivan čin u celokupnoj lezbejskoj egzistenciji. Ovakva njena razmišljanja širila su se oko nas. Da li smo bile svesne ili spremne da to prihvatimo, da li smo se slagale sa tim, ostaje na nama da razmislimo ili da razmišljamo dok ne odredimo svoj stav prema tome.

Čarna i ja smo volele jedna drugoj da poklanjamo stvari, uglavnom stare stvari i predmete. Momenat lezbejskog ekonomskog siromaštva je za mene najbogatiji i to je nešto što mi je jako značilo kod Čarne. Volele smo da kuvamo jedna za drugu i da se pozivamo i samopozivamo na ručkove i večere jedna kod druge. Pasulj ili podvarak uz stari suv hleb, koji pokvasiš pod česmom pa ugriješ u rerni, je bio naš specijalitet tj. specijalitet dve autovane i autonomne lezbejke u Novom Sadu, koje su ista generacija i koje i dalje rade na lezbejskoj vidljivosti, samo na dva različita mesta.

Instalacija i motiv iz performansa FREE FALL,
kafe galerija „FRIDA“, Novi Sad, Septembar 2005.

Novosadska lezbejska organizacija (NLO)

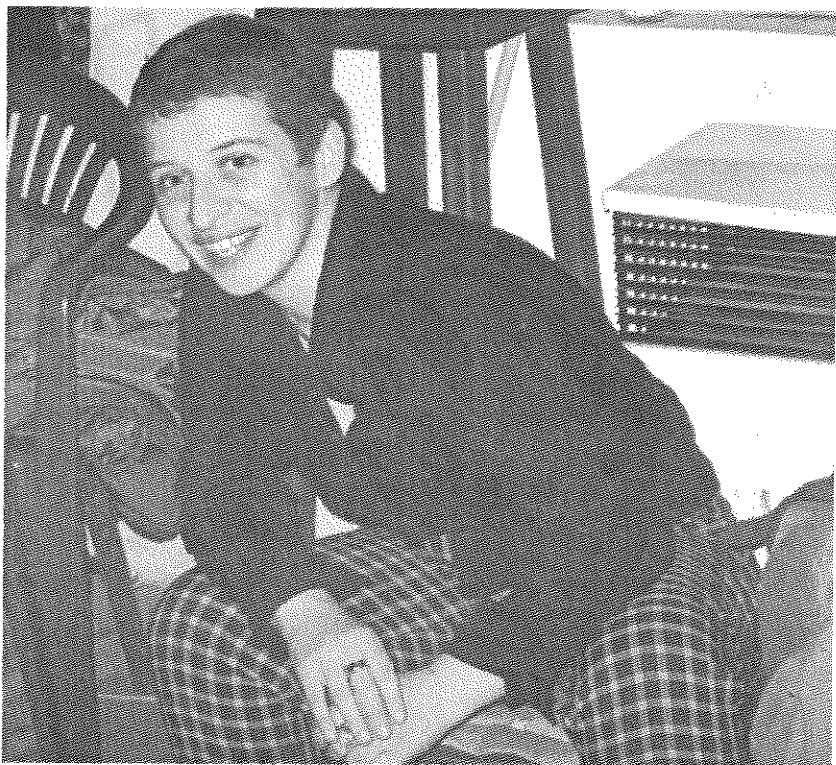
Osnivanje lezbejske organizacije za mene je značilo osnivanje organizacije u kojoj ne radim ni za koga, organizacije u kojoj radim za sebe i svoj entuzijizam. Novosadska lezbejska organizacija je nova i još mlada organizacija ali velikih potencijala, ali i pred velikim preprekama. Skupile smo se pre osam devet meseci, registrovale se pre tri četiri. Radimo te neke male projekte i nastavićemo da radimo te neke male projekte jer je važnije da se lezbejska grupa skupi i osnaži, a ne da se mi sad tu pretvorimo u neku kancelariju od devet do pet kojoj je najvažnije da održava samu sebe. I mislim da je super što Lori i ja imamo tu neku umetničku konotaciju i otvorenost da želimo da gradimo neku drugačiju organizaciju, neki prepoznatljivi NLO.

Ja ne bih volela da se NLO ikad pretvori u neku instituciju. Volela bih da zadržimo tu neku klizavu formu delovanja. Znam da je to jako teško, skoro pa nemoguće. Jer kao da postoje dva modela delovanja. Ili da smo raspad, raspad, raspad ili da imamo granice, granice, grani-

ce. Ja ću se boriti za to nešto između zato što mislim da je to najvažnije. Svaka žena da ima svoj prostor a da sa druge strane stvarno nešto radimo. Mislim da sada ovu grupu što imamo... da se ova grupa neće održati onakvom kakva jeste sad. Ubeđena sam u to. Ali sa druge strane meni je važno da se svaka zadrži zbog onoga što je njoj važno i koliko je njoj važno. Mislim da je to najvažnije. Da ne bude da svaka postavi svoja pravila a druge žene ili jesu ili nisu tu. Mislim da treba stvoriti neku lepezu da možemo da se srećemo zbog različitih stvari. Ja ću se truditi da tako nešto zaživi. A teški su nam i životi, moramo sve uvažiti. Žene nisu situirane pa nisu situirane. Ima gomila nekih stvari koje nam ne idu na ruku, ali sad imamo taj neki veliki entuzijazam. U glavi nam je sve zbrkano ali idemo u dobrom pravcu. Tako, važno mi je što smo dobile podršku od Ženskog fonda rekonstrukcija i da smo počele da dokumentujemo lezbejske životne priče. To je meni lično bila jedna od važnijih stvari da počnemo da beležimo i alternativni stvarnost u istoriji, kao što je aktivistička lezbejska egzistencija, a koju će neke druge žene, kako budu dola-

zile, nalaziti za sebe. I da ne mora sve da bude samo crno, da nismo mi sve žrtve i da postoji toliko lepih stvari koje lezbejke rade zajedno. I mislim da su te lezbejske lične priče zbog toga važne. Meni je NLO važan i volela bih da nam svima bude važniji nego što sada jeste. I treba zaista nešto konstruktivnije da se dešava za lezbejke. I važno mi je da to bude baš i ženska priča. Vidim da je to ženama ogroman problem i to samo zbog društvenog konteksta iz kojeg dolazimo. Taj neki realan problem sa feminizmom koji meni jako znači je nešto što njima nije jasno šta znači. A mislim kada bi te sve žene imale snage da priđu feminizmu bliže da bi se baš dobro snašle tu. Ne zato što je meni super kao feministkinji već zato što sam i ja došla iz tog istog konteksta gde su one sada. Ja mogu da budem feministkinja za sebe i da imam svoj prostor takav ovde i da me baš briga da li druge mogu da se pomaknu do granica do kojih sam ja došla, ali mi je negde i važno da ih ohrabrim. Možda vreme gazi svaku ideologiju ali ja mislim da feminizam zaista ima šta da nam ponudi. Ne samo ideološki već i u smislu da nam pomogne da nađemo svoju strategiju ojačavanja i

preživljavanja i da nam bude lakše kada izađemo na ulicu. Lakše i lepše. I zato što znam da je to funkcionalisalo kod mene ovakve kakva jesam komplikovana, zaguljena, kakva god. I zato mislim da može da funkcioniše svima. Naravno, ne možda u tom korpusu koji sam ja za sebe izabra la. To nije nešto što je dato pa je takvo kakvo jeste već je propustljivo, savitljivo i ima prostora za sve. I zbog toga mi je toliko bitno da insistiram na tome. Zato što ima neki lep kraj. Feminizam je hepi end. Za razliku od svih drugih koje viđam kod mlađih žena. Ne znam, alkoholizam, nasilje, narkomanija, emotivna zatvorenost... i sve vreme pokušavam da kažem ej, feminizam je hepi end. I zbog toga se trudim.

NLO Party, docek Nove 2006 godine.

ČARNA ČOŠIĆ 1974 - 2006.

Čarna je rođena u Novom Sadu. Bila je mirorna aktivistkinja, feministkinja, pesnikinja, slikarica, lezbejska aktivistkinja. U ženski aktivizam se uključila tokom pohađanja Ženskih studija i istraživanja "Mileva Marić Ajnštajn" u Novom Sadu.

Oktobra 2004. godine bila je jedna od žena koje su osnovale Novosadsku Lezbejsku Organizaciju. Svojim zalaganjem i verom u lezbejsku otvorenost osnažila je mnoge žene. Volela je da razgovara sa ženama, da ih sluša, da se druži i vetovala je u žene.

Čarmina umetnost je jakih boja, snažnih reči, iskrena, kritična, a romantična u isto vreme. Svaka izlozba koju je Čarna priredila bila je posvećena ženama, bila je za žene. Čarna se ponosila svojim ženskim identitetom i svojim interesantnim metaforama kritikovala je. Uvek bila spremna da se suprotstavi patrijarhatu, nasilju, nepravdi.

Njena umetnost i lezbejska snaga uvek će biti sa nama.

Biljana Stanković

pismo povodom smrti Čarne Ćosić
od Lepe Mladjenović i Lorans Hovde
gradić Vernon, Francuska,
6 juni 2006
pismo za žensku e-mail listu *ženskaposla*

nelojalnost patrijarhalnoj svakodnevnicu

Drage aktivistkinje,

Vest o smrti Čarne Ćosić nas je zatekla na putu. Juče smo ceo dan, manje ili više, Lorans i ja o njoj pričale. Lorans je oko Nove godine sa Čarnom provela puno intenzivnih sati u par noći u razgovoru o životu. Pričala mi je kako su ispijale čajeve i pričale o lepoti i bolu iz prošlosti i šta to znači: postoji samo sadašnjost. Loransina prethodna partnerica ima kancer dojke i već joj je jedna dojka otklonjena, tako da su ona i Čarna imale zajedničke teme. Čarna je pričala na koji način se približava svojoj smrti, o protivrečnostima u procesu pripreme: šta znači spremati se na smrt.

Kako je u tom periodu na momente osećala radost života, na momente totalnu bespomoćnost, a onda hrabrost. Razgovarale su o tome kako nas naše kulutre ne uče o tome kako da primimo smrt, ni svoju ni one druge koju volimo. Kako nije jednostavno sa prijateljicama pričati tek tako, odjednom o smrti, u sred nekih drugih stvari. Jer je njoj smrt bila sve vreme u telu, a drugima nije. Tu razliku nije lako premo-

stiti. Smejale su se, tih novogodišnjih noći Lorans i Čarna, i radovale jedna drugoj.

Ja sam pričala Lorans o tome kako smo Čarna i ja putovala prošlog novembra za Šri Lanku zajedno, na svetsku konferenciju o odbrani aktivistkinja za ženska ljudska prava. Čarna je tada bila pozvana da da izjavu Specijalnoj Sekretarki Ujedinjenih nacija za odbranu branitelja/ki za ljudska prava, Jini Halimi o stanju aktivistkinja/a za LGBT prava u Srbiji. Imala je spremljen kratak zapis. Na ulazu, logističarka joj je rekla da ima 30 minuta. Čarna je kad je ušla svaku ženu pažljivo pogledala i videla kako je cela ekipa Sekretarke, a i ona sama, jako umorna, te je upotrebila 20 minuta od svojih 30 i rekla im: a vama ostavljam da se 10 minuta odmorite!

To je bio jedan sestrijski feministički čin brige. Ja sam bila skroz ponosna na našu aktivistkinju!

Poslednji dan konferencije nas dve smo se muvale po samoposluži u Kolombu, kupovale smo čajeve i začine za prijateljice i NLO. Uživale smo što nismo pola stvari znale šta je, kako se čita, koji li je to začim, da li da ga kupimo, a ne znamo šta je... sa posebnim oduševljenjem smo gledale svaku kesicu, bilo nam je čarobno sve različito, i tako gore dole... Na povratku, imale smo dosta vremena na aerodromu u Dubaiju. To vam je aerodrom-poseban grad, sa svim luksuznim najskupljim buticima itd, sve se presijava & cakli... Nas dve smo trazile kafić gde je moglo da se puši. Taj jedini ka-

fić sa pepeljarama je bio moderan i totalno skup! Kao aktivistkinje i alter-globalistkinje nas dve smo uzele jedan veliki kapučino za obe - koštao je 5 eura, i tu cenu nismo htele, ni da smo mogle, da udelimo dva puta jednom razvijenom kapitalizmu! To je bio samo jedan primer Čarninog neprekidnog otpora i nelojalnosti patrijahalnom sistemu u svakodnevnicima.

Svim Čarninim prijateljicama, drugaricama, njenoj mami i nama svima želimo momenat sjajnog sjećanja i radosti povodom fenomenalne feministkinje lezbejske aktivistkinje Čarne Ćosić, jedne od suosnivačica Novosadske lezbejske organizacije NLO, istraživačice Centra za ženske studije u Novom Sadu, naše predivne prijateljice.

Lepa Mladjenović & Lorans Hovde

Marija Benić

Znala sam od samog početka da bi bilo pametno da nemam nikakav blizak odnos sa njom. Pa... gotovo od samog početka. Kada sam je upoznala, bila je to samo jedna nasmejana devojka sa dredovima (mislila sam Gospode, kako neko to može sebi da dozvoli na sopstvenoj glavi?!). I podsećala me je na nekoga. Ko bi to mogao biti? Ma nije ni važno! Ništa nije govorilo da bismo uopšte mogle zainteresovati jedna drugu.

Te godine pozvala me je na dočeg Nove godine. Neka-ko sam i zaključila da ga je ona i organizovala. Te godine su počeli i naši razgovori. Tada sam i saznala. Ne bih sad o tome, to svi već znaju. Dakle, znala sam od samog početka da bi bilo pametno da nemam nikakav blizak odnos sa njom. Mene neće slomiti odlazak jedne nasmejane devojke sa dredovima, koja me podseća na cvrčka! Cvrčak, Čarna to čak i ide zajedno.

Nestankom samih dredova, ja kao da sam bila skoncentrisana na osobu koja se nalazila ispred mene. Valjda mi ništa nije odvlačilo pažnju od velikih ideja koje su naprosto stanovale u toj sitnoj, ali snažnoj ženi. Što sam je više slušala, znala sam da sam u pravu. Što se dalje budem držala, veće su mi šanse na kraju. Mene nikada ne sme slomiti odlazak jednog cvrčka. Svi oni jednom odu.

Ni sama ne znam kada je taj moj plan počeo da se ruši? Nisam primetila. Umesto toga, slušala sam je halapljivo i radoznalo (važno je ne propustiti ništa...važno je oteti sve na šta niko ne pazi). I bila mi je sve veća i veća. Najveći cvrčak na svetu. Jedva je uspevala u oko da mi stane. Mesto u mom sr-

cu i u mom životu, koje sam joj tako pametno odredila, odavno je prerasla. Silom prilika zauzela je više prostora....mnogo više.

U svemu tome došao je i taj dan. I znate šta? Dočekala sam ga kompletno nespremna!! Ja?! Emocije su me sludile, bes i očaj zbog gubitka i panična sreća što je ipak nisam propustila. Sa sadašnje distance nemir mi ublažava činjenica da sam mnogo više dobila nego što sam izgubila. To se meri količinom bola koja je protutnjila kroz mene, a nije ostavila puštoš. Ali mene nikada nije smeo slomiti odlazak jednog cvrčka. To nije smelo da se desi ali i nikad se desi nekad.

Mirjana Benić

Silaziti na reku negde u rano popodne, taman kada završim sa poslom, sa dve flaše crnog vina u rukama i nije baš najpametnija stvar koju jedna žena može u životu da radi. Ali činjenica da tamo negde na pesku, na „kerećoj“ plaži čeka Čarna Čosoć daje ovom postupku sasvim drugu notu. Tog maja – jula 2005 godine ovakve stvari su postale skoro svakodnevni ritual za mene i nju. Neretko su se ta popodneva pretvarala u večeri. A što je ta godina više odmicala i čitave noći su se tu uglavljivale.

Znale smo polako da trošimo dane, onako baš vojvođanski. Mada, velika bi greška bila vezati tu ženu samo za ovu ravnicu. To što je znala da se prilagodi ovom mom tempu samo me podseća na to koliko je spretna bila sa ljudima, koliko je sa svakim gradila odnos na poseban način, blizak toj drugoj osobi. Na to vreme provedeno sa njom gledam kao na

privilegiju. I nekako... mogu sada pričati koliko neke stvari nisu fer, osvrćući se na njen odlazak, ali sve što sa ove distance osećam je velika radost. I to zato ští je bila prisutna u mojim danima, što sam imala tu sreću da je upoznam, slušam njene priče, da se smejem i plačem zajedno sa njom.

Više ne pijem to vino tako često. Neki kažu da ga treba znati piti. Ja mislim da je ipak bitnije imati društvo za to.

NLO – Novosadska Lezbejska Organizacija

NLO je osnovana u oktobru 2004 godine. Tog oktobra lezbejke su se sastajale u privatnom prostoru sa željom da u Novom Sadu osnuju lezbejsku grupu. Želja da se kreira mesto u kom će se okupljati lezbejke je takođe bila i želja da se osnuje i lezbejska grupa koja će moći drugim lezbejkama da ponudi podršku kroz različite sadržaje, da širi lezbejsku kulturu i da se odupre lezbofobičnom, homofobičnom i uopšte diskriminatorском društvu. Naše vrednosti su lezbejsko feminističke i to za nas pre svega znači solidarnost sa svim ženama, borbu protiv nasilja, podršku svim različitostima i još mnogo toga.

Par meseci nakon osnivanja u NLO su počeli prve aktivnosti. Sakupljale smo lezbejske aktivističke životne priče, a Čarna Ćosić je bila i jedna od inicijatorki. U prve dve godine rada NLO nije imala kontinuirane donacije pa su članice same kreirale programe i dešavanja. Jedna od najvećih akcija samopodrške bili su BIG SISTER vikendi. Uz simboličnu participaciju lezbejke iz regiona su mogle da provedu 3 dana u lezbejskom prostoru. Uz smeštaj i hranu bio je orga-

nizovan i dnevni program sa radionicama i sportskim aktivnostima, zabave i kulturni program. NLO je posetilo preko 100 lezbejki iz Srbije, Makedonije, Hrvatske, Bosne i Slovenije tokom tri BIG SISTER vikenda.

U periodu od tri godine, kroz realizaciju desetak projekata zaživelo je više lezbejskih inicijativa: lezbejska audio i video arhiva, biblioteka, lezbejski klub, lezbejska umetnička radionica, lezbejski festival, lezbejski seminari, psihološke i kreativne radionice kao i lezbejski hostel (koji postoji da bi se sakupila neophodna sredstva za rad NLO u periodima bez generalne podrške).

Sve aktivnosti NLO – a usmerene su ka kreiranju lezbejskog informativno kulturnog centra. U Julu 2007 godine održale smo prvi lezbejski aktivistički umetnički festival. NLO je otvorena za nove saradnje i kontakte koji mogu proširiti vidljivost lezbejske kulture i učestvovati u integraciji lezbejske zajednice u Vojvodini i šire.

Glavna poruka koju svakog momenta šaljemo iz Novosadske Lezbejske Organizacije je: **DIVNO JE BITI LEZBEJKA.**